

Николай Гундеров

Из Цугцванг

Действащи лица

**БОЯН
СИМЕОН
КРУМ
БАЩАТА**

Да, вратата е затворена. Но тук-там има цепнатини в дъските...
Петер Хандке

Боян е амбициозен продуцент, чиито рейтингови победи се състоят в редуциране на реалността до забавни формати. Предстои да се излъчи победител, чийто медиен успех несъмнено ще се отрази на кариерата му, а договорките за такъв са вече предварително направени. Заради критичното здравословно състояние на баща му се налага да вземе решение, което ден преди големия финал може да се окаже съдбоносно. Да се погрижи за възрастния му родител се съгласява единствено Симеон – неудачник и фантазьор, с когото отдавна не общуват заради разкрита тайна, променила впоследствие живота на двамата. Никой по-добре от него не би могъл да изпълни последните желания на бащата, който настоява за среща със свой... отдавна починал приятел. За да приеме тази *роля*, Симеон обаче поставя Боян пред сериозно изпитание – отправя молба към него, въпреки възможните последствия за кариерата му, да покани в студиото си човек, коренно различен от представите за победител.

Synopsis of the play *Zugzwang* by Nikolay Gunderov

A tragicomic play about memory and forgetfulness, about friendship and alienation, about the power of attachment and the weakness of hatred.

Two former friends who have done everything possible to forget each other have to help to a third person who had lost his memory but who has preserved a memory of the true friendship and in this way to rediscover what they themselves lack in their lives.

Is the lack of memory the sole thing that can help us be happy?

Николай Гундеров (1974) завършва славянска филология в СУ „Св. Климент Охридски“ и Театралната академия в Прага, където следва драматургия и режисура. За дебютната си книга „Синтаксис на грижите“ получава Националната награда „Южна пролет“ и Наградата за поезия „Петя Дубарова“. За монодрамата „Леки четива“ е отличен от Международната академия на изкуствата в Париж. През 2005 г. получава Наградата на полските актьорски асоциации, Варшава, и Наградата за режисура на Академията за изящни изкуства в Прага. Лауреат

е на Националната награда за драматургия на Студио „Диалог“, Чехия, Наградата на публиката на Гранд фестивала на комедията в Чехия, Наградата на „Театър 199“ за авторска пиеса, Наградата за драматургия на Международния фестивал „Нова българска драма“ и Наградата „Аскеер“ за съвременна българска драматургия. Негови авторски текстове са поставяни в различни театри в страната и чужбина. В момента се намира в Торонто по повод постановката на пиесата му „Пробен срок“.

Добре обзаведен хол. Функционални мебели с модерен дизайн. Седнал върху канапе, Боян нервно масажира слепоочията си. Не изпуска картината от телевизора.

ГЛАС. ...но от многото форми на прераждане, лично аз ви съветвам да изберете тази на птиците. Разбира се, светът им е многообразен и това, че се делят на совоподобни, гъскоподобни...

БОЯН (по телефона). Веднага ме свържете с апаратната. Да, с режисьора. Даниел, това предаване в сауна ли се снима? Прекалявате с пушека. Не виждам нито участника, нито публиката. Не може да превръщате най-следеното предаване в експлозия на активни вулкани! Дай ми оператора.

Излиза бащата. Отваря гардероба и изважда вратовръзка.

БОЯН. Върни вратовръзката, татко!

Бащата дълго време стои и гледа вратовръзката. После тръгва с нея към стаята си.

БОЯН. Иване, какво става с трета камера - картината не е на фокус! Не се вижда публиката. Е, щом е малко, по-добре наистина да не се вижда. Важното е да ръкопляскат. Табелата с надпис „аплауз“ свети ли? Защо да е проблем? Мм. Като не разбират какво е „аплауз“, напишете „аплодисменти“. Е как не знаят какво е „аплодисменти“? Нарисувайте им лява и дясна ръка! И пуснете някакви смехове. Как „нямаме“? Защо нямате? Е какво като съм уволнил звукооператора? Той със смеховете ли си е тръгнал?

Бащата отново излиза, отваря гардероба и взема шапка. Боян строго.

БОЯН. Татко – шапката.

Бащата минава пред Боян, слага си шапката, обува си обувките и тръгва да излиза от апартамента.

БОЯН. Дай ми режисьора. Даниел, събери всички от екипа и ако трябва – запишете

вашите смехове. Е как да звучат? Като смехове. Хо-хо-хо. Нещо такова. Не. Днес няма да мога. Мислиш ли, че щях да водя предаването от къщи, ако баща ми не беше колабирал. Разбира се, че е много зле.

Боян взема шапката от главата на баща си и я връща в гардероба. После се връща и отвързва вратовръзката му.

БАЩАТА. Мисля да тръгвам...

БОЯН. Да тръгваш?

БАЩАТА. Към... вкъщи.

БОЯН. Ти си вкъщи.

БАЩАТА. Вкъщи ли?

БОЯН. Мм.

БАЩАТА. Живее тука?

БОЯН. Винаги си живял тук! Аз кой съм?

Дълга пауза.

БОЯН. Кой съм аз?

Пауза.

БАЩАТА. Ти си знаеш.

БОЯН. Кой те нарича... татко?

БАЩАТА. Синът ми?

БОЯН. Да, Боян.

Дълга пауза.

БАЩАТА. Боян е синът ми.

БОЯН. Точно така. И кой е баща ми?

БАЩАТА. Кой?

БОЯН. Ти, по дяволите!

БАЩАТА. Аз? Майка ти знае ли?

БОЯН. Какво?

БАЩАТА. Каза ли й?

БОЯН. Да й кажа? Мама почина. Отдавна.

БАЩАТА. Не е казвала.

Боян отваря чекмедже.

БАЩАТА. Скрих ги.

Боян отваря ново чекмедже.

БАЩАТА. Няма да пия!

БОЯН. Търси ги. Къде са хапчетата!

БАЩАТА. Не искам.

Боян търси из стаята.

БАЩАТА. В кафявата ваза.

Боян отваря дланта на бащата и слага хапчета, които изважда от вазата.

БОЯН. Две от тези. Едно от зелените. И половинка червено. *(Подáva му чаша.)* Хайде.

Бащата изпива водата, а лекарствата отново връща във вазата. После се затваря в стаята си. Боян отново взема лекарствата и чука настоятелно по вратата.

Отвори! Отвори вратата и си изпий проклетите лекарства! (Пауза. Почуква.

Въодушевено.) Оо, виж кой е дошъл!

Бащата бавно отваря вратата.

БОЯН. Здравей, разбойнико!

Пауза.

БАЩАТА. Здравей.

БОЯН. Как си?

БАЩАТА. Бомба.

БОЯН. Добре ли се чувстваш?

БАЩАТА. Не знам.

БОЯН. Позна ли ме?

БАЩАТА. Не.

БОЯН. Милко.

БАЩАТА *(прегръща го).* Милкоо! Кой Милко?

БОЯН. Белият кон от еф три взема черната пешка от осми хоризонтал, противникът мисли, че поле це шест е свободно, мести своя офицер на де осем и тогава атакуваш ти, което влиза в историята като нотация на Форсайт-Едуърдс-Асен!

БАЩАТА. Аз съм Асен.

БОЯН. Царят на цунгцванга! *(С гласа на бащата.)* Да се губи може, но красиво! И на кого е тази велика мисъл?

Бащата повдига рамене. Боян многозначително го посочва с пръст.

БОЯН. И кой провъзгласи пешката за най-великата фигура, защото никога не се връща назад? Помниш ли, че писахме до международната шахматна федерация да промени условията поне за аматьорите? Падне ли царицата – играта да свършва. Защото какво е един мъж без своята спътница? Ти не признаваше и движението на коня.

БАЩАТА. Защо?

БОЯН. Казваше – само едно магаре може да галопира встрани.

Пауза.

БАЩАТА. Милко, мисля да те почерпя.

БОЯН. Не. Аз черпя! (*Слага лекарства в шепата му.*) Бонбони... от Каспаров.

БАЩАТА. Виж зад вратата.

БОЯН. Какво?

БАЩАТА. Понякога ме следи.

БОЯН. Кой?

БАЩАТА (*хвърля хапчетата във вазата*). Може да е зад пердето.

БОЯН. Боян ли?

БАЩАТА. Сърди се, ако пия.

БОЯН. А ти пиеш ли?

БАЩАТА. Водка.

БОЯН. Водка!?

Бащата му подава възглавница.

БОЯН. Искаш да поспиш?

Боян отваря ципа на възглавницата и изважда бутилката, скрита в нея.

БОЯН (*удивено*). Нее...

БАЩАТА. Има и коняк. (*Сочи.*) Там зад... зад...

БОЯН. Рафта?

Бащата кимва с отрицателен жест.

БОЯН. Лампата?

Бащата кимва с отрицателен жест.

БОЯН. Слончето?

БАЩАТА. Да. Зад слончето.

Боян изважда няколко скрити бутилки.

БОЯН. Охо, ама тук е цяла спиртоварна!

БАЩАТА. Джин? Искаш ли джин?

БОЯН. С удоволствие.

Бащата тръгва, после се спира.

БАЩАТА. Какво търсех?

БОЯН. Джина, но ако имаш и друго – давай и него.

Повиква с жест Боян, но отново се спира.

БАЩАТА. Забравих къде е.

БОЯН. Тайното джинче го няма?

БАЩАТА. Записал съм си... на бележка... Ще я донеса...

Бащата отива към стаята си. Боян излива гневно в мивката съдържанието на бутилките. Бащата излиза.

БАЩАТА. Не помня къде съм оставил бележката.

Дълга пауза. Наблюдава Боян, който демонстративно излива алкохола.

БАЩАТА. Милко тръгна ли си?

БОЯН. Преди петнайсет години. С общинската катафалка. Наливаше се също като теб – узо, кампари и водка – ако може в халба! Велики приятели с велики трахеи!

БАЩАТА (*сочи бутилките*). Върни ми ги.

БОЯН. Трябваше да го погребем в Китай – с такава цироза щеше да мине за техен.

Или да пръснем праха му в някоя цитрусова гора, та да не се различава от останалите лимони. (*Извиква.*) Да не съм те видял повече с това, разбра ли, разбра ли!!!

БАЩАТА (*спокойно*). Изливаш бутилката!

БОЯН. Пари за пиячка имаше – но не и за умирачка. Сковахме му ковчег – помниш ли – носех тайно пирони в гаража, а на майка казвах, че играете шах. Разковахме вратата на стария ни гардероб, за да направим капак, а когато мама разбра, тръгна да те убеждава да не го погребваме в гаража.

БАЩАТА. Не е умрял. Тук беше. (*Пауза.*) Къде е Волтер?

БОЯН. При Милко. Волтер е при Милко. Ако говориш за философа. За оня философ, дето не му дали разрешение за погребение...

БАЩАТА (*поглежда нагоре*). Свали ми го.

БОЯН. Как да ти сваля някой, който е на небето?

Бащата посочва книга върху рафта.

БОЯН (*подава му книгата*). „Трактат за метафизиката“? Добре – но само ако си изпиеш лекарствата!

Бащата отваря книгата и изважда малко шише, скрито в нея. После му я подава.

БАЩАТА. Само капка.

Отваря шишето и пие.

БОЯН. Капка ли?

БАЩАТА. Две капки. За Волтер. И за Милко.

Боян му отнема шишето и го излива.

БАЩАТА (*проплаква*). Ще кажа на майка ти, че ме дърпаш.

БОЯН. И как ще стане? По мобилния телефон на свети Петър?

БАЩАТА. И на Милко ще кажа!

БОЯН (*крещи и размахва бутилките*). Искаш да пукнеш? Да удариш камбаната? Да хвърлиш топа ли искаш!

Пауза.

БАЩАТА. Топът е силен.

Боян забелязва ставащото на екрана.

Топът е по-силен от царя...

БОЯН (*по телефона*). Даниел, не знам какво виждаш ти в момента, но на мен ми се струва, че нашият полуфиналист трябва да изглежда по друг начин, а не като произведен в експериментална лаборатория за зелени еуглени. Вярно е, че правихме кастинга заедно, но се учудвам, че си се спрял на кръстоска между перуанско фламинго и коледна елха, отсечена в Тибет. Какво интересно намирате в него? Аа, отскоро е вегетарианец. Е, нямам нищо против, стига да не приспи аудиторията с проповед за ползите на чая от коркова кора. Какво? Владеел техниката за успокоение? За собствено успокоение ли? Какво? Какъв шуй? Аа, фън шуй! Чуй! Утре е финалът! И ни трябва човек, който не само да вдигне рейтинга, но да направи така, че телевизията да продължи договора ни с още три години! (*Към бащата.*) Татко, остави ножа! (*По телефона.*) Разбира се, че съм бесен! (*Към бащата.*) Не се опитвай да отваряш вратата! (*По телефона.*) Да се успокоя, и как? Да увеличи звука? Аз искам да изключа картината, ти ми говориш да усиля говора.

БАЩАТА. Вратата е закована.

БОЯН. Точно така.

БАЩАТА. Искам да скоча от... от...

БОЯН. ...балкона... Добре, но друг път.

БАЩАТА. Кога?

БОЯН. Утре.

БАЩАТА. Лека нощ.

БОЯН (*сочи*). Лекарствата!

Бащата взема лекарствата и ги носи на Боян, който увеличава звука на телевизора.

БОЯН. За теб – те са за теб.

БАЩАТА. За мен?

Бащата връща лекарствата на същото място. Побутва Боян с пръст.

БАЩАТА. Тези лекарства са за мен.

Боян наблюдава картината на телевизора, бащата влиза в стаята си.

ГЛАС (от екрана). ...защото говорим за сила с различни вибрации и енергийни потоци. Ако се чувствате ядосан...

БОЯН. Ами! Спокоен съм като момина сълза.

ГЛАС. ... ако копчето на ризата ви стяга...

БОЯН. Шапката ме стяга!

ГЛАС. ... значи е време да пристъпим към замерване на чакрите. Затворете очи.

Представете си голяма гора...

БОЯН (със затворени очи). Иглолистна или широколистна?

ГЛАС. ... в този момент вие се превръщате във...

БОЯН. Борово връхче.

ГЛАС. ... ваша любима птица... повтаряйте бавно... гургуу-гуу...

БОЯН. Гургуу-гуу...

ГЛАС. ... и още по-уверено. гургуу-гуу ...

БОЯН. Гург... Кретен! (Отваря очите си.) И това го гледат три милиона!

ГЛАС. А сега, нека опитаме по-емоционално... гур-гууу-гу...

Звън на входната врата. Боян отваря. Пауза, в която звучи само гласът от екрана. Влиза Симеон. Двамата се гледат дълго време. Боян протяга ръка. Симеон изважда калцунни, обува ги и придърпва някаква машина за професионално почистване.

ГЛАС. ...И от гургулица плавно модулираме гласа си в... кукувица...

Симеон не поема ръката на Боян. Пауза.

СИМЕОН (заучено). Живеем в напрегнато ежедневиe. Задъхани сме от проблеми, а стресът се увеличава всеки ден.

ГЛАС. ...ку-куу-ку...

СИМЕОН. Липсва ни време за поддържането на хигиена в дома и офиса. Нашата фирма ви осигурява помощ и се стреми да ви отмени в отговорната задача по почистването...

ГЛАС. ...куу...

Боян изключва звука на телевизора.

БОЯН. Здравей, Ганди.

КРУМ. Стараем се да предоставим богато разнообразие от услуги, които да задоволят по възможно най-пълен начин...

БОЯН. Радвам се, че дойде.

СИМЕОН. ...нашите клиенти и работодатели...

БОЯН. Повиках те да поговорим...

СИМЕОН (слага си работни ръкавици). Предлагаме машинно и ръчно почистване на твърди подови настилки – паркет, ламинат, гранитогрес...

БОЯН. ...като приятели.

Дълга пауза.

СИМЕОН. Мога ли да я видя? Само да я видя, и веднага си бия камшика.

Боян кима отрицателно. Симеон кима разбиращо. Боян му подава ръка. Симеон отваря обятия. Боян тръгва към него. Симеон го сваля на пода с кроше, след което си събува калцуните и тръгва.

БОЯН. Ако искаш да знаеш – тя вече не живее с мен.

СИМЕОН (*връща се. Второ кроше*). За това, че не живееш с нея.

Боян се опитва да се изправи. Симеон му подхвърля салфетка.

СИМЕОН (*на тръгване*). Как можа да изпуснеш такава жена?

БОЯН. Чакай!

СИМЕОН. Сори. Тръгвам. Нямам толкова голям чувал за боклук като теб.

БОЯН. А почистване?

СИМЕОН. Като гледам – тук всичко е лъснато.

БОЯН (*изстискава туба от кетчуп върху барплота*). Не. Не е.

Пауза.

СИМЕОН. Плаща се на линеен метър, да знаеш.

Симеон грабва парцал и почиства.

БОЯН. Подозирам какво си мислиш за мен.

СИМЕОН. Готово.

Боян отново изстискава остатъка от тубата. Симеон взема парцала.

СИМЕОН. Скъпичко ще ти излезе.

БОЯН. ... че съм мръсник, гадняр, подлец, идиот...

СИМЕОН. Идиотът съм аз.

БОЯН. Ганди...

СИМЕОН. И ще получиш трето кроше, ако го отречеш. Яката ме върза. Нямах да цъфна тук, ама ти си звъннал във фирмата като някой си Боян, що не каза Острилката, или те е срам.

БОЯН. Праволинеен костюмар, това си казваш, е Боян. Трезвеник, лицемер, използвач, кариерист, внимавай с фруктиерата, подлизурко, интригант, егоист...

СИМЕОН. Задник. Звучно и ясно. (*Връща парцала.*) Готово.

БОЯН. Моля те, Ганди, остани.

СИМЕОН. Фактура ще трябва ли?

БОЯН. Добре. Ще осигуря още боклук. (*Изсипва кошчето, от което не пада нищо. Хваща една фруктиера.*) А, не. Фруктиерата не. (*Връща я на мястото ѝ.*)

СИМЕОН (сочи уреда, с който е дошъл). Що не? Машината гълта и фруктиери.

БОЯН. Почисти книгите!

Пауза. Симеон гледа библиотеката.

СИМЕОН. Това ли са книгите?

БОЯН. Ще ти трябва ли стълба?

СИМЕОН. Имам си стълба.

БОЯН. Да ти я донеса ли?

Тръгва да я вземе. Симеон го изпреварва.

СИМЕОН. Чупката. (Симеон се качва на стълбата.) Обаче – само обложките. Страница по страница ще ти излезе солено. А бе какво съм тръгнал да те съжالياвам! Ти ми вземаш жената, аз ще ти правя изкуствено дишане. (Селва се.) Чакай малко! Това нормално ли е?

БОЯН. Кое?

СИМЕОН. Знаеш ли, че не съм като другите?

БОЯН. Знам.

СИМЕОН. Ядосвам се винаги по-късно. Някои палят моторетката веднага, аз – не. Ти каза ли ми да внимавам с фруктиерата?

БОЯН. Казах.

СИМЕОН. Каза или не каза?

БОЯН. Казах.

СИМЕОН. Що?!

БОЯН. Тя ми е от Баку. (Посочва друг сувенир.) Ако искаш – ще жертвам жирафа. Мога да го прасна – няма проблем.

СИМЕОН. И от Тимбукту да е, става въпрос за приятел, за бивш приятел, на когото си отнел жената. Ако държиш на него, няма да трошиш жирафчета, а ще си разбиеш фруктиерата.

Опитва се да достигне високите стелажи на библиотеката. Пада книга, която вдига и издухва право в лицето на Боян.

СИМЕОН (гневно). Разбрах, че не ставаш още когато доходите с тайфата да ви татуирам в гаража на дядката. Хрътката, Бомбето и Якия издържаха. Жоро побягна, ама се върна. Тони цвърка, рипа и наказва... си припадна, но като пич – мълчаливо. Не като теб – чуха те чак в Ропотамо. (Показва.) Ей с такъв пеликан си тръгнаха всички на прасеца, а ти – само с човката на пеликана... Зацепваш ли сега с кого съм делил и дъвките си, и цигарите, и... жените?

БОЯН. Беше влюбен в нея, знам. Още от гимназията...

СИМЕОН. От първи клас! Не. От предучилищна. Даже от родилното. Майките ни са лежали една до друга. Само че аз съм се родил седмаче. Ако някой ми беше казал, можеше да я изчакам и да се пръкнем заедно.

БОЯН. На кого да каже? На ембриона? На твоя ембрион?

СИМЕОН. Що да не каже? Мислиш, че моят ембрион няма да го разбере ли?

БОЯН. Кой е този, дето ще говори с ембрион?

СИМЕОН. Аз.

БОЯН. Ти си ембрионът. Кой е тоя, дето ще говори с теб?

СИМЕОН. С мен не може да се говори, така ли?

БОЯН. Не с теб – с ембриона ти!

СИМЕОН. Готов си да затриеш човека още преди да е станал ембрион! (*Пауза.*

Симеон държи поредната книга.) Ега ти многото думи. „Правописен речник“?

Това не вярвам да го е писал един. Били са двама. Двама са били. Първият плещи, другият – отбелязва. И каква файда, като никой с никого не се разбира?

Връща речника. Взема друга книга.

БОЯН. Не съм ти отнемал Десислава.

СИМЕОН. Не те чувам.

БОЯН. Дори написах стихотворение... от твое име... за нея.

СИМЕОН. А моето стихотворение? А? Що го скъса, кажи де?

БОЯН. То беше от Яворов.

СИМЕОН. Е да де, ама си беше от мен.

БОЯН. Ганди...

СИМЕОН. Чакай, чакай, че пак се ядосах със закъснение! Ти какво имаш против Яворов?

БОЯН. Нищо.

СИМЕОН. Имаш, иначе нямаше да късаш стихотворението.

БОЯН. Нямам.

СИМЕОН. За Яворов специално, ми казаха момчетата от тайфата. Чули били за него, пробван бил и в други случаи, с него било сигурно, че няма да стъпиш накриво.

(*Пауза. Гневно.*) Не било мое! Може и да не е мое. Ама й пасваше. Как й пасваше само! Лепеше й се отвсякъде! Откъдето и да го бутнеш. А бе, стихотворение един път! На езика ми е, ако се напругна, мога и да ти го кажа.

БОЯН. Не се напругай.

СИМЕОН. Мислиш, че не мога да ти го кажа ли? Ей сега ти го казвам! Четири дни го бях учил, и то – с интонация, нали така му се вика, интонация...

Пауза.

СИМЕОН. Интонацията даже я упражнявахме с Хрътката. Слушай.

Пауза.

СИМЕОН. Хрътката после от сладолед получи фарингит, та си карахме с моята интонация. Чуй.

Пауза. Отваря устата си. Опит за реч.

СИМЕОН. Еба ти, интонацията я докарвам, а пък текстът ми бяга.

Пауза.